

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Михайла Коцюбинського**

факультет іноземних мов

кафедра міжкультурної комунікації, світової літератури та перекладу

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
_____ проф. Лазаренко Н.І.

« _____ » _____ 2020 року

ВСТУП ДО ЗАГАЛЬНОГО ТА ГЕРМАНСЬКОГО МОВОЗНАВСТВА

ПРОГРАМА

обов'язкової навчальної дисципліни

підготовки	бакалавра
галузі знань	01 Освіта / Педагогіка 03 Гуманітарні науки
спеціальності	014.021 Середня освіта (мова і література (англійська)), 014.022 Середня освіта (мова і література (німецька)), 035.041 Філологія. Германські мови і літератури (переклад включно) (перша - англійська).

Розглянуто і схвалено
на засіданні Вченої ради
Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
протокол № ____ від « ____ » _____ 2020 р.

УДК 811.11(073) В85

Розробники:

Ямчинська Тамара Іванівна, канд. філол. наук,
доцент кафедри німецької філології;

Жмурко Діна Олександрівна, канд. філол. наук,
доцент кафедри міжкультурної комунікації,
світової літератури та перекладу

Петров Олександр Олександрович, канд. філол.
наук, доцент кафедри міжкультурної
комунікації, світової літератури та перекладу

Рецензенти:

Забужанська Інна Дем'янівна, канд. філол. наук,
завідувач кафедри англійської філології
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

Кухар Ніна Іванівна, канд. філол. наук, доцент
кафедри української мови Вінницького
державного педагогічного університету імені
Михайла Коцюбинського

Бібліографічний опис

Вступ до загального та германського мовознавства: Програма обов'язкової навчальної дисципліни для студентів ступеня бакалавра галузей знань 01 Освіта / Педагогіка, 03 Гуманітарні науки, спеціальностей 014.021 Середня освіта (мова і література (англійська)), 014.022 Середня освіта (мова і література (німецька)), 035.041 Філологія. Германські мови і літератури (переклад включно) (англійська) / Т.І. Ямчинська, Д.О. Жмурко, О.О. Петров – Вінниця: ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2020. – 9 с.

АНОТАЦІЯ

Програма вивчення нормативної дисципліни «Вступ до загального та германського мовознавства» має за мету поглиблене висвітлення історії становлення та розвитку людської мови взагалі та германських мов зокрема, їх особливостей на засадах теоретичних положень мовознавства та забезпечення опанування студентами ключовими концепціями, поняттями, термінами германістики.

Програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри міжкультурної комунікації, світової літератури та перекладу факультету іноземних мов

Протокол № 1 від 31 серпня 2020 року

Програма розглянута і схвалена на засіданні навчально-методичної комісії факультету іноземних мов

Протокол № 1 від 31 серпня 2020 року

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Вступ до загального та германського мовознавства» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра, галузей знань 01 Освіта / Педагогіка, 03 Гуманітарні науки, спеціальностей 014.021 Середня освіта (мова і література (англійська)), 014.022 Середня освіта (мова і література (німецька)), 035.041 Філологія. Германські мови і літератури (переклад включно) (англійська).

Предметом вивчення нормативної навчальної дисципліни є історія становлення та особливості розвитку германських мов, їхні взаємні зв'язки та співвідношення цих мов з мовами інших груп індоєвропейської сім'ї.

Міждисциплінарні зв'язки: курс "Вступ до загального та германського мовознавства" тісно пов'язаний із лінгвістичними науками, філософією мови, теоретичною фонетикою, лексикологією, історією германських мов, зіставною лінгвістикою.

Програма навчальної дисципліни складається з трьох змістових модулів: "Основи загального мовознавства", "Германські мови в індоєвропейській родині мов" та "Спільні та відмінні риси германських мов".

1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчання

1.1 **Метою** викладання нормативної навчальної дисципліни «Вступ до загального та германського мовознавства» є поглиблене висвітлення історії становлення та розвитку германських мов, їх особливих рис на засадах теоретичних положень загального мовознавства та забезпечення опанування студентами ключовими концепціями, поняттями, термінами германістики.

1.2. **Основними завданнями** вивчення курсу "Вступ до загального та германського мовознавства" є

- закласти основу підготовки філолога-германіста з фундаментальних питань загального та германського мовознавства (розвиток фонетичної, граматичної, лексичної систем, розвиток писемності, методи сучасної лінгвістичної науки тощо);

- вивчити загальні відомості про будову людської мови та германських мов; особливості історичного розвитку окремих мов германської групи;

- встановити подібні риси германських мов через вивчення історії окремих груп (східногерманської, західногерманської, північногерманської);

- провести паралель з історією англійської та німецької мов, позначивши послідовність дисциплін, та акцентувати увагу на особливостях еволюції цих мов (фонетичні закони, розвиток відмінкової системи іменника, становлення категорії артикля, явища аблаута та умлаута, граматичні категорії дієслова тощо).

1.3 Компетентності

1.3.1 Загальні компетентності

- здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність до критичного мислення й ціннісносвітоглядної реалізації особистості;
- здатність усно й письмово спілкуватися українською мовою як державною в усіх сферах суспільного життя, зокрема у професійній діяльності;
- уміння застосовувати отримані теоретичні знання у практичних ситуаціях;
- цінування та повага різноманітності та мультикультурності;
- здатність працювати в команді та автономно;
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області вивчення, її місця та ролі у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.
- здатність проведення досліджень на належному рівні.

1.3.2 Фахові компетентності:

- здатність володіти методологічними і теоретичними основами філологічних наук, теорії та історії розвитку германських мов;
- здатність до критичного осмислення історичних надбань та новітніх досягнень філологічної науки;
- здатність аналізувати мовний матеріал з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів;
- усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя, необхідного для здійснення фахової науково-дослідницької роботи, її презентації науковій спільноті та захисту інтелектуальної власності на її результати;
- здатність професійно застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації: мовознавства, перекладознавства;

1.4 Програмні результати навчання:

- розуміти причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства;
- демонструвати належний рівень володіння державною та іноземною мовами для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати своїх досліджень державною та іноземною мовами;
- усвідомлення цінностей власної культури та повага різноманітності у мультикультурному суспільстві, готовність до співпраці у міжнародному контексті;

- усвідомлення власної ролі у предметній області, рефлексія та критична оцінка власної навчальної і професійної діяльності з вибудовування стратегій подальшого саморозвитку та самовдосконалення;
- обізнаність у процесі пошуку і опрацюванні інформації з різних джерел з використанням таких методів як аналіз, синтез, систематизація та інтерпретація;
- вміння використовувати інформаційні і комунікаційні технології для вирішення завдань у професійній діяльності;
- вміння проводити практично-орієнтовані дослідження з метою створення сприятливих умов навчання та подальшого вдосконалення освітнього процесу;
- вільне оперування спеціальною термінологією під час комунікації у предметній галузі для розв'язання професійних завдань;
- вміння виявляти та аналізувати мовні явища і процеси, які їх зумовлюють, виявляючи подібності та відмінності з рідною мовою;
- оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення;
- оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення, аргументуючи власну точку зору;
- аналізувати, порівнювати і класифікувати різні напрямки і школи в лінгвістиці;
- оцінювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки;
- характеризувати теоретичні та практичні аспекти конкретної філологічної галузі;
- здійснювати науковий аналіз мовного й літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних;
- дотримуватися правил академічної доброчесності;
- доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань і власну точку зору на них як фахівцям, так і широкому загалу;
- кваліфіковано здійснювати освітню та педагогічну роботи, сприяти гармонійному розвитку особистості, підготовці до активної професійної діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 години 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Розділ 1. Загальне мовознавство

Тема 1. Мовознавство як наука і «Загальне мовознавство» як навчальний предмет

Тема 2. Природа, сутність та функції мови

Тема 3. Походження мови. Закономірності історичного розвитку мов

Тема 4. Фонетика як лінгвістична дисципліна. Звуки мови та їх класифікація

Тема 5. Склад. Наголос. Інтонація

Тема 6. Основні етапи розвитку письма

Тема 7. Основні питання лексикології. Слово як основна одиниця мови. Лексико-семантичні розряди та групи слів. Історична зміна словникового складу мови. Активна та пасивна лексика мови. Співвідношення процесів випадання слів з активної лексики та засвоєння мовою нових слів; безперервність та нерівномірність розвитку словникового складу мови. Причини історичних змін у лексиці. Лексичні та семантичні архаїзми. Історизми. Неологізми: лексичні, семантичні, авторські.

Тема 8. Граматична будова мови. Предмет граматики. Розділи граматики. Основні питання словотворення, морфології та синтаксису.

Тема 9. Мова як система

Тема 10. Класифікації мов

Розділ 2. Германські мови в індоєвропейській родині мов

Тема 1. Предмет германського мовознавства; германські мови в індоєвропейській родині мов; гіпотези походження спільноіндоєвропейської мови-основи; порівняльно-історичний метод у мовознавстві

Тема 2. Історичні відомості про давніх германців; культура давніх германців. Велике переселення народів. Формування варварських королівств. Давньогерманські племена та їх мови

Тема 3. Історія германської писемності. Рунічне письмо. Латинське письмо. Готичне письмо.

Тема 4. Фонологічна система давніх германських мов. Основи граматики давніх германських мов

Тема 5. Лексичний склад давніх германських мов. Мовна картина світу давніх германців та основні шари лексики. Семантичні зміни в германській лексиці. Хвилі та характер запозичень іншомовної лексики до германських мов

Тема 6. Характеристика сучасних германських мов

3. Рекомендована література

Основна

1. Арсеньева М.Г. Введение в германскую филологию / Арсеньева М.Г., Балашова С.П. и др. – М., 1980.

2. Бевзенко С.П. Вступ до мовознавства: Навчальний посібник. / С.П. Бевзенко . – Київ: Вища школа, 2006. – 141 с.

3. Гуревич А.Я. Категории средневековой культуры / Гуревич А.Я. – М.: Искусство, 1984.

4. Жлуктенко Ю.О. Вступ до германського мовознавства / Жлуктенко Ю.О., Яворська Т.А. – К. : Вища шк., 1974.

5. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства / М.П. Кочерган. – К.: Академія, 2008. – 368 с.
6. Левицький В.В. Вступ до германського мовознавства / Левицький В.В. – [2-ге вид., доп.]. – Вінниця: Нова книга, 2006.
7. Левицький В.В. Основи германістики / Левицький В.В. – Вінниця: Нова книга, 2008.
8. Левицький В.В. Практикум до курсу “Вступ до германського мовознавства” / Левицький В.В., Кійко С.В. – Вінниця : Нова книга, 2003.
9. Маньков А.Е. Происхождение категории рода в индоевропейских языках / А. Е. Маньков // Вопросы языкознания. – 2004. – № 5. Мифы народов мира. Энциклопедия: В 2 т. / Гл. ред. С.А.Токарев. — М.: Большая Российская энциклопедия, 1998.
10. Реформацкий А.А. Введение в языкознание / Реформацкий А.А. – М., 1998. – С.411-443.
11. Топорова Т.В. Отражение архетипов начала и конца в древнегерманской культурной традиции / Т. В. Топорова // Литературный язык и культурная традиция. – М., 1994. – С. 200-215.
12. Успенский Ф.Б. Новый взгляд на этимологию древнескандинавского названия Киева Kǫnungardr (по поводу статьи Э.Мелин) / Ф. Б. Успенский // Вопросы языкознания. – 2008 – №2. – 73-81.
13. Ющук І.П. Вступ до мовознавства / І.П. Ющук. – К.: Рута, 2000. – 128 с.

Додаткова

1. Білецький А.О. Про мову й мовознавство / А.О. Білецький – К.: Арт ЕК, 1996. – 224 с.
2. Вступ до германської філології: конспект лекцій з тестовими завданнями. Частина перша / Ярхо А.В. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2008. – 100 с.
3. Вступ до германської філології: конспект лекцій з тестовими завданнями. Частина друга / Ярхо А.В. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2008. – 84 с.
4. Абросимова Е.А., Колокольникова М.Ю. Семинары по “Введению в германскую филологию”: Учебно-методическое пособие. – Саратов, 2003. – 156с.
5. Арсеньева М.Г., Балашова С.П., Берков В.П., Соловьева Л.Н. Введение в германскую филологию. – М.: ГИС, 2006. – 320 с.
6. Быкова Ю.В., Ушакова О.И. Введение в германскую филологию: Учебное пособие. Воронеж: Изд-во ВГУ, 1979. – 180 с.
7. Гухман М.М. Готский язык. – М., 1998. – 160 с. Древние германцы: Сборник документов Под. ред. А.Д. Удальцова. – М., 1952. – Т.1. – С. 6-7
8. Евченко В.В., Лебедько М.Г. Сборник упражнений по введению в германскую филологию. – Владивосток, 1986. – 147 с.
9. Ершова И.А. Введение в германскую филологию. – М., 1997. – 180 с.
10. Ершова И.А. Введение в германскую филологию. Выпуск 2. Древнегерманский глагол. – М.: Изд-во МГУ, 2000. – 256 с.

11. Ершова И.А. Введение в германскую филологию. Выпуск 3. Лексика древнегерманских языков. – М.: Изд-во МГУ, 2002. – 245 с.
12. Жирмунский В.М. Введение в сравнительно-историческое изучение германских языков. – М.-Л., 1964. – 250 с.
13. Истрин В.А. Возникновение и развитие письма / В.А. Истрин. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2010. – 616 с.
14. Кибрик А.Е. Проблема исчезающих языков в бывшем СССР// Кибрик А.Е. Очерки по общим и прикладным вопросам языкознания – М.: МГУ, 1991. – 285 с.
15. Кондрашов Н.А. Славянские языки / Н.А. Кондрашов. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1986. – 239 с.
16. Красніков Ю.Ф. Вступ до германського мовознавства (скорочений конспект лекцій з методичними вказівками). – Х., 2002. – 48 с.
17. Лингвистический энциклопедический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1990. – 685 с.
18. Макаев Е.А. Язык древнейших рунических надписей. – М., 1965. – 145 с.
19. Масенко Л.Т. Мова і політика / Л.Т. Масенко. – К.: Вища школа, 1999. – 270 с.
20. Масенко Л.Т. Нариси з соціолінгвістики / Л.Т. Масенко. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. – 243с.
21. Мейе А. Основные особенности германской группы языков. – М., 1952. – 180 с.
22. Плуноян В.А. Почему языки такие разные / В.А. Плуноян. – М.: Пресс книга, 2010. – 272 с.
23. Семереньи О. Введение в сравнительное языкознание. – М., 1980. – 254 с.
24. Смирницкий А.И. Древнеанглийский язык. – М., 1998. – 256 с.
25. Фолсом Ф. Книга о языке / Ф. Фолсом. – М.: Прогресс, 1977. – 159 с.

Інформаційні ресурси

Електронні видання англійською мовою.

1. Britannica CD. Encyclopedia Britannica. Versions 1997-2005
2. www.encyclopedia.com Энциклопедия. Общие сведения. Библиография.
3. www.wikipedia.com Энциклопедия.
4. www.yourdictionary.com Электронные адреса.
5. indoeuro.bizland.com Описание индоевропейских языков.
6. Германские языки: Генеалогическое древо. Описание языков. Комментарий. Библиография. <http://softrat.home.mindspring.com/germanc.html>
7. Дохристианский и средневековый период в истории германских языков. Литература. Культура. Мифология. Религия. www.anglo-saxon.demon.co.uk

8. Западно-германские языки . Английский язык. Нидерландский язык (голландский). Африкаанс. Фризский язык. Немецкий язык. www.travlang.com

Електронні видання російською мовою.

1. Энциклопедия «Кругосвет» <http://www.krugosvet.ru>
2. Сусов И.П. Введение в теоретическое языкознание: Электронный учебник. Тверь, 1999. <http://homepages.tversu.ru/~ips/LingFak1.htm>
3. Сусов И.П. Индоевропейские языки <http://homepages.tversu.ru/~susov/Indoeuropean.htm>
4. <http://old.kpfu.ru/f10/publications/2008/S1.pdf>
5. http://lit.lib.ru/m/martinowich_g_a/1morfolog.shtml
6. <http://www.alleng.ru/d/rusl/rusl146.htm>
7. http://www.zipsites.ru/books/sovrem_rus_yazyk_morfologiya/
8. <http://window.edu.ru/resource/573/69573>
9. http://russkiiyazik.ucoz.ru/index/skachat_knigu_besplatno_sovremennyj_russkij_jazyk_morfologija/0-112
10. <http://www.alleng.ru/d/rusl/rusl70.htm>
11. <http://www.ame-informat.narod.ru/morpholog.html>
12. <http://www.ozon.ru/context/detail/id/2921765/>
13. <http://morfema.ru/publ/5>
14. <http://window.edu.ru/library/pdf2txt/422/65422/36800>
15. <http://bookos.org/book/633057>
16. <http://files.lib.sfu-kras.ru/ebibl/umkd/umk/kim/u-lectures.pdf>

4. Методи та технології викладання і навчання усне та письмове опитування студентів з теоретичних питань, практичне завдання з відповідної теми, інформаційно-комунікативні технології, електронні сервіси.

5. Форма підсумкового контролю навчання – залік та екзамен.

6. Критерії та методи оцінювання запланованих програмних результатів навчання – успішне завершення програми передбачає здобуття фундаментальних та професійно орієнтованих знань і вмінь, здатності вирішувати типові професійні завдання в галузі філології та суміжних спеціальностей. Оцінювання здійснюється за накопичувальною бально-рейтинговою системою, що передбачає оцінювання студентів за всіма видами аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованої на опанування навчального навантаження з освітньої програми.